

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In qua tractatur de Virtute ac Sacrameto Pœnitentiæ

Bosco, Jean a

Lovanii, 1670

Concl. IV. Non repugnat Scoto, neque D. Boneventuræ doctrina, quâ docetur, dolorem peccati propter gehennæ metum, seu Attritionem, excludere posse omnem peccandi voluntatem, & continere propositum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73393)

CONCLUSIO IV.

Non repugnat Scoto, neque D. Bonaventurae doctrina, quae docetur dolorem peccati propter gehennae metum, seu Attritionem, excludere posse omnem peccandi voluntatem, & continere propositum bonae vitae, seu servandi totam legem Dei.

94. Adducitur Doctor subtilis contra sufficientiam Attritionis.

Quidam Doctor Lovaniensis in Appendice suarum thesium in primam Epistolam B. Pauli Apost. ad Corinth. contra Attritionem ex solo metu gehennae conceptam & cognitam; contra, inquam, sufficientiam hujusmodi Attritionis ad justificationem cum Sacramento, adduxit Doctorem Subtilem sub hac forma verborum: Joannes Duns Scotus in 4. dist. 20. q. unica conclus. 2. Ad veram penitentiam sive intrinsecam solum, sive ad dignam susceptionem Sacramenti . . . Oportet non solum timere iudicem, sed diligere: arbitrij enim libertatem querit ut delere possit commissam: non necessitatem, sed charitatem; non timorem sed amorem . . . Quod non sit nisi ex suppositione cuiusdam voluntarii, non est simpliciter voluntarium: sicut non omnino voluntarie proicit quis mercem in mari, si non proicit nisi ex suppositione cuiusdam periclitationis, quam nollit. Saltem quod non est nisi sic voluntarium, non est multum acceptum alii, nec multum videtur propter amorem eius factum. Hucusque ille Doctor.

95. Explicatur doctrina Scoti.

Et quidem omnia illa verba in Scoto leguntur, sed alio ordine, & aliquibus verbis interpositis, quae an omiserit praedictus Doctor, quia minus apta suo intento, poterit Lector judicare ex textu, quem genuinum mox subscribo.

Doctrina, quam Scotus eo loci intendit probare, est haec: Penitentia qua videtur haberi in extremis, vix est vera Penitentia sufficiens ad salutem; quia difficile tunc est habere veram Penitentiam . . . Probatur primò (inquit n. 4.) Quia tunc impeditur usus liberi arbitrij, vel usus liberi rationis & voluntatis ex dolore vel timore inherens. Quod ubi declaravit, subijmit: Actus autem displicentiae de peccato, ad hoc quod sit sufficiens ad veram Penitentiam, sive intrinsecam solum, sive ad dignam susceptionem Sacramenti Penitentiae requirit liberum usum rationis & voluntatis.

96. Illa verba: Oportet non solum &c. ab aliquibus intelliguntur de sola

Hac postrema verba, Requirit &c. omisit praerallegatus Doctor, fortè ut per priora verba posset convincere, Scotum ubique in illa quaestione tractare de Penitentia sive intrinsecam solum, sive ad dignam susceptionem

Sacramenti, sciens aliquos esse, qui isthaec verba: Oportet non solum timere iudicem &c. intelligant de Penitentia intrinsecam solum.

Cum enim in illa quaestione loquatur de utraque Penitentia, aliquibus non videtur necessarium, omnem doctrinam illius quaestionis convenire utrique Penitentiae, sed satis esse, quod conveniat alteri, vel intrinsecae soli, vel dignae susceptioni Sacramenti; adeoque quod dicit Doctor Subtilis ibi de amore, accommodari, inquit, posset Penitentiae intrinsecae, quae nisi sit perfectus amor, non justificat etiam in extremis. Interim tamen utraque Penitentia requirit liberum usum rationis & voluntatis.

An autem oporteat utramque Penitentiam non solum timere iudicem, sed etiam diligere, alia est quaestio; nam est aliqua Penitentia non diligenter, adhuc posset esse voluntaria & libera sufficienter ad actum humanum. Illa ergo verba: Oportet non solum &c. ponuntur in fine n. 5. post haec verba: Quod non sit nisi ex suppositione &c. En commutatio verborum & ordo praeposterus, non alia, ut puto, ratione excogitatus, nisi ut Auctor thesium legentibus inculcarent, quod utraque Penitentia oportet non solum timere, sed etiam diligere, quod Scotus ibi expressè non docet. Audiamus ipsum.

Secundò, inquit, ad hoc quod displicentia valeat & sit ordinata, oportet quod sit debite circumstantiata, & maxime circumstantia finis, & principij activi principalis, ut scilicet sit voluntaria propter Deum; sed difficile est tunc habere actum sic circumstantiaturum, quia qui usque tunc sunt impenitentes, non videtur tunc extorqueri a seipso displicentiam novam, nisi timore poene imminenti; praesumitur enim quod si remotus esset poena sicut prius, non extorqueret à seipso illam displicentiam, sicut nec prius; tum quia saltem aliquid simpliciter involuntarium videtur causa istius displicentiae: nam expectatio mortis videtur causa istius displicentiae, illa autem est involuntaria, & quod non sit nisi ex suppositione &c. ut supra.

Tandem subijungit: Hanc rationem tangit Augustinus in litera: Oportet non solum timere iudicem, sed diligere: arbitrij enim libertatem querit, ut delere possit commissam, non necessitatem: charitatem, non timorem (Auctor thesium sic: Non necessitatem, sed charitatem: non timorem, sed amorem) Non igitur timeat poenam, qui penitet, sed anxietur pro gloria. Illam Conclusionem omittunt theses, credo, quia ibi videtur significari amor concupiscentiae, sive actus spei sufficere. Ecce quot vita in una citatione.

Quapropter tamen concederemus Scotum ibi agere de utraque Penitentia, adhuc nihil ex illis verbis sequitur contra nostram doctrinam; nam expressè admittimus, actum spei esse necessarium ad justificationem cum Sacramento, ut satis indicat Tridentinum, quando scilicet.

Penitentia intrinsecam solum

97. Penitentia potest esse voluntaria etiam sola de lege.

98. Scotus dicit docet esse penitentiam in Sacramento de bere diligere.

101. Non affertur sed est de se in actu.

99. Tamen Scotus in tota illa quaestione loqueretur de utraque Penitentia scilicet.

scilicet 14. c. 4. requirit, ut Attritio habeat sibi
conexam spem venie: Si, inquit, voluntatem
peccandi excludat, cum spe venie.

Nonne qui timer privationem beatitudi-
nis, & sperat veniam, anxiatur pro gloria?
Qui dubitet, nemo. Nonne qui habet displi-
centiam voluntariam propter amissam hæ-
reditatem secundum spem vitæ æternæ, hæ-
bet displacentiam voluntariam propter Deum?
Plene habet; cum objectum spei materiale
primarium & immediatum sit ipse Deus
quique possessio; formale autem bonitas di-
vina quæ nobis bona est. Ergo dolere propter
amissam beatitudinem, est dolere propter
Deum (qui est objectiva beatitudo)
amissam: ergo propter Deum, quo voluntas
desiderat fru.

Sed nunquid aliud quidpiam Scotus requi-
rit? Suprà n. 7. sic ait: Aliud corollarium (se-
quitur) quod infirmo iam ad articulum istum (puta
mortis) deducto, susdendum est, ut secundum
suam possibilitatem laboret ad Penitentiam ordi-
natam; ut scilicet non obstante dolore vel timore
(mortis) utatur ratione quantum potest, & ni-
tatur habere displacentiam voluntariam propter finem
debitum, scilicet propter Deum; & renitatur mala
inclinationi habitis, & delectationum presentium,
& laboret ad displacentiam quantum poterit habere,
licet brevem, & ne in desperationem mittatur, ex-
tollenda est sibi Dei misericordia, proponendo sibi
exemplum de latrone illo, cuius fuit Penitentia sera,
sed non sera indulgentia.

Cæterouquin cum non omnis displacentia
propter Deum sufficiat ad justificationem
extra Sacramentum, ut omnes admittunt,
vel Scotus ibi diminutam tradidit doctrinam,
vel accommode intelligendus venit, ut ad
justificationem extra Sacramentum requiratur
amorem amicitie, sive charitatem perfectam;
ad justificationem autem cum Sacramento
amorem concupiscentie, sive charitatem im-
perfectam.

Sed & hanc charitatem, sive potius spem,
difficilem esse peccatori in extremis, probat
Scotus, ut audivimus: Quia qui usque tunc
fuit impatientis, non videtur tunc extorquere
à seipso displacentiam novam, nisi timore pene
imminenti; presumitur enim quod si remotus
esset à pene sicut prius, non extorqueret à
seipso illam displacentiam, sicut nec prius. Bene
dicit, Presumitur, quia reverà contrarium
potest accideret, licet multum timendum, sit hu-
jusmodi peccatorem retinere internam com-
placentiam peccatorum præteritorum, & con-
ditionalem effectum peccandi, si mors non
immineret.

Quod optime intelligens Concilium Tri-
dentinum, non dixit simpliciter, Attritio,
quæ concipitur ex metu gehennæ, præpara-
tur ad gratiam Dei impetrandam in Sacra-
mento, sed cum illo addito: Si voluntatem

peccandi excludat, cum spe venie. Quæ exclusio
voluntatis, & spes venie in his, qui usque ad
finem vitæ in peccatis perseveraverunt, difficilis
valde, & ideo rara est.

Quantum autem ad illud, quod addit Sco-
tus suprà: Quod non fit nisi ex suppositione cu-
iusdam involuntarii, non est simpliciter volun-
tarium &c. Notandum; simpliciter volun-
tarium primo modo accipi pro eo, quod ni-
hil habet de involuntario. Secundo modo pro
eo, quod plus habet de voluntario, quam
involuntario. Et tertio modo pro eo, quod
fit independenter ab aliqua circumstantia im-
pediente.

Nunc ergo, quod fit ex metu, est non
fit simpliciter voluntarium primo modo, est
tamen voluntarium simpliciter secundo mo-
do; aliquando etiam tertio modo, dum vi-
delicet id quod fit ex metu, est per se ama-
bile, v. g. si quis alteri minuet mortem,
nisi comedat cibum, quem valde appetit. In-
terim ordinariè quæ appetuntur ex metu, ap-
petuntur dependenter à circumstantia peri-
culi, adeoque tantum voluntariè simpliciter
secundo modo.

Hoc notato, liquidò constat, Scotum in-
telligi debere de simpliciter voluntario pri-
mo modo, ut manifestè declarat simile:
Sicut, inquit, non omnino voluntariè proicit
quis merces in mari, si non proicit nisi ex suppo-
sitione cuiusdam periclitationis, quam nollet, id
est, quæ displicet. Non omnino, inquam, vo-
luntariè proicit; quia illa projectio, licet
plus habeat de voluntario, quoniam est vo-
luntas efficax projiciendi; interim tamen
habet admixtum aliquod involunta-
rium, scilicet nolitionem illius periclitati-
onis.

Igitur projectio illa est simpliciter volun-
taria, id est, procedit à voluntate, cum co-
gnitione singularum, in quibus est actio, id
est, cum sufficiente cognitione circumstan-
tiarum, tamen contra aliquam simplicem
& inefficacem inclinationem istiusmet volun-
tatis. Breviter, illa projectio est simplici-
ter voluntaria ex parte operantis, etsi non
ex parte objecti, quia non est per se & simp-
liciter natum fieri, ut quis projiciat, hoc
est, projicere merces nudè sumptum, non
est objectum voluntatis, sed veltum hæc
circumstantiâ, ad salvandam v. g. vitam, sive
in periclitatione vitæ

Neque opus est, quod adfit simplex no-
litione projectionis, sufficit quod habeatur
simplex displacentia illius periclitationis, ut
optime advertit Doctor Subtilis dicens:
Nisi ex suppositione cuiusdam periclitationis,
quam nollet. Ab illa siquidem nolitione de-
nominatur illa projectio involuntaria secun-
dum quid.

Z

Et con-

102.
Triplex ac-
ceptio sim-
pliciter vo-
luntarii

Quomodo
illud, quod
fit ex metu,
fit volunta-
rium sim-
pliciter.

103.
Scotus in-
telligi de-
bet de vo-
luntario
simpliciter
primo mo-
do.

Projectio
mercium in
periculo
maris agit
est simplici-
ter volunta-
ria aliqua
sensu.

104.
Non requi-
ritur sim-
plex nolitione
projectio-
nis.

ec ver-
intelli-
atur de
videtur
quæsti-
d fati
ca soli
teoque
re, ac-
ia in-
, non
tamen
rationis
entiam
m dili-
Peni-
volun-
tatum,
c. po-
non se
orum
atione
ntibus
portet
quod
us ip-
a valeat
98.
instanti-
principii
propter
circum-
ens, non
novam,
m quod
et à se-
ia sal-
r causa
ia, &
tangit
ere in-
uari,
chari-
sic:
vorem,
peni-
clusio-
vide-
actus
citati-
orum
nihil
octri-
ei esse
impen-
nando
fess.

A quo actu
Attritio di-
catur invo-
luntaria se-
cundum
quid.

Et consequenter ad propositum nostrum, displicentia peccati ex metu gehennæ seu Attritio, licet sit voluntaria simpliciter, juxta modum secundum, superius commemoratum, tamen dicitur involuntaria secundum quid, non à simplici complacentia peccatorum, seu affectu conditionali peccandi, si periculum gehennæ abesset; sic quippe illa Attritio esset necessarîo peccaminosa, & faceret hominem magis peccatorem; nam peccatis antea commissis novum superadderet, scilicet simplicem illam complacentiam, quæ ex objecto suo est mala; sed dicitur involuntaria secundum quid, à nolitione illius periculi, id est, dicitur involuntaria ex suppositione cujusdam periclitationis quam nolle: interea simpliciter & absolute displicent peccata, non tantum externa, sed etiam interna, quia aliàs non potest peccator periculum evadere.

105.
Diversitas
inter projec-
tionem
mercium &
Attritio-
nem.

Ex quo patet diversitas inter projectionem mercium ex una parte, & Attritionem ab altera parte; nam ad evadendum periculum naufragii satis est projectio externa, ut patet: ad evadendum autem periculum inferni requiritur detestatio omnium peccatorum, etiam maximè occultorum. Igitur potest quis naufragium evadere, etsi habeat hanc conditionalem voluntatem, non projicerem merces, si periculum abesset; nequit autem evadere periculum inferni, qui retinet hunc conditionalem affectum, nollem desistere à peccando, si abesset infernus. Patet; quia in priori casu illa conditionata voluntas nullum onus adfert navi; adeoque nullum periculum naufragii; in posteriori autem casu, ille conditionalis affectus meretur poenam inferni.

106.
Obiectio ex
Scoto.

Dices cum Scoto supra: *Saltem quod non est nisi sit involuntarium* (hoc est, nisi ex suppositione alicujus involuntarii, puta impræsentiarum, periculi æternæ damnationis) *non est multum acceptum alii, nec multum videtur propter eius amorem factum.*

Responsio.

Admitto totum. Sed quid indè? Numquid Attritio sufficiens cum Sacramento debet multum esse accepta Deo, & multum propter ejus amorem facta? Constat quòd non; nam dolor qui multum elicitur propter amorem Dei, est Contritio charitate perfecta.

107.
Peccatum
post Bap-
tismum com-
missum du-
pliciter re-
mittitur per
Sacramen-
tum, & sine
eo ex Scoto.

Hinc appositè Scoto 4. dist. 14. qu. 4. nu. 7. *Non solum, inquit, attritus per aliquod tempus usque ad certum instans, in ultimo instanti recipit gratiam delentem peccatum, tamquam per virtutem meriti de congruo, ut declaratum est in solutione precedente, sed non habens talem actum qui sufficit ad meritum de congruo* (id est Contritionem charitate perfe-

ctam) sed tantum habens voluntatem suscipiendi Sacramentum Ecclesiæ, & sine obice peccati mortalis actualiter sibi facto, vel in voluntate inherenti, recipit non ex merito; sed ex pacto divino effectum illius Sacramenti; ut sic parum attritus, etiam Attritione, quæ non habet rationem meriti ad remissionem peccati, volens tamen recipere Sacramentum Pœnitentiæ, sicut dispensatur in Ecclesiâ, & sine obice in voluntate peccati mortalis in actu, in ultimo instanti illius prolationis verborum, in quo scilicet est vis Sacramenti illius, recipiat effectum Sacramenti, scilicet gratiam pœnitentialem: non quidem ex merito, quæ dispositio interior non erat sufficiens per modum meriti; sed ex pacto Dei assistentis Sacramento suo ad effectum illius, ad quem instituit Sacramentum: alioquin non appareret, quomodo Sacramentum Pœnitentiæ esset secunda tabula, si nunquam per ipsum, ut Sacramentum est, posset recuperari secunda gratia amissa, sed tantum per Attritionem, tamquam per præviâ dispositionem, & per Contritionem tamquam per dispositionem completivam. Hactenus Doctor Subtilis.

Igitur secundum ipsum, Attritio ex metu gehennæ poterit sufficere cum Sacramento ad justificationem, estò per se non sit multum accepta Deo, nec multum propter ejus amorem facta; quia saltem parum est accepta Deo, & parum propter ejus amorem facta, quod sufficit; quandoquidem remissio peccatorum non tam Attritioni illi describi debeat, quam Sacramento, cui ex pacto Deus assistit ad causandam illam remissionem, ad quam ipsum instituit.

Sed numquid bene inferitur ex his verbis Scoti: ergo Doctor Subtilis nullam requirit displicentiam peccati, ut Sacramentum Pœnitentiæ causet remissionem peccatorum? Cæci sunt & duces cæcorum, qui sic argumentantur. Non enim viderunt illa verba; *Visi parum attritus.*

Immo, inquit, vidimus; sed illa parva Attritio non est aliud, quam voluntas suscipiendi Sacramentum. Si credere fas est; nam nu. 9. sic scriptum invenio: *Concedo, quòd ante perceptionem dignam Pœnitentiæ, oportet suscipiari, vel simpliciter, & tunc per Pœnitentiæ Sacramentum non deletur peccatum, sed gratia, quæ infusa, augetur: vel suscipiari secundum quid, scilicet ut habeat aliqualem displicentiam de peccato, & propositum cavendi de cætero, & velit suscipere Sacramentum Pœnitentiæ, in quo Attritio sit Contritio, & tunc suscipiari simpliciter per Sacramentum.* Nonne hic apertissimè distinguit inter displicentiam de peccatis, & voluntatem suscipiendi Sacramentum?

Quinimmo etiam in prioribus verbis, quæ aliquibus sunt petra scandali (sed accepti) satis paten-

110.
111.
108.
An Scotus
pater
lucianum
suscipiendi
Sacramen-
tum, requi-
rat aliquam
displicen-
tiam pecca-
ti.
111.
Pater
Pœnitentiæ
etiam
pater
109.
Scotus
pater

patenter eandem significat distinctionem ibi: *si se parum attritus etiam Attritione, que non habet rationem meriti ad remissionem peccatorum* (ecce aliquis displicentia de peccatis) volens tamen recipere Sacramentum &c. quasi diceret: Qui cum parva Attritione seu aliqui displicentia de peccatis vult suscipere Sacramentum &c. Quomodo ergo dicitis illam Attritionem non esse aliud, quam voluntatem suscipiendi Sacramentum?

Nonne qui parum attritur, id est, cui aliquis displicent peccata, hoc ipso vult suscipere Sacramentum; vel vice versa, qui vult suscipere Sacramentum, hoc ipso attritur, aut displicent sibi peccata? Certum est quod non.

Merito igitur Scotus illa enumeravit tamquam distincta. Ut proinde ly Tantum, quando dicit: *sed tantum habens voluntatem suscipiendi Sacramentum &c.* non excludat aliqualem displicentiam sive Attritionem; sed solummodo Attritionem, sufficientem per modum meriti, ut luce meridiana clarius patet ex contextu.

Quæ cum ita sint, persisto in Conclusione, quidquid in contrarium sentiat Hiquæus in suo Commentario 4. dist. 14. q. 2. n. 119. & sequentibus, existimans cum Scoto, ut patet, Attritionem vult elici, vel imperari debere à virtute charitatis. Idem docet Joannes Poncius in integro Theologiæ Cursu disp. 45. p. 21. ubi sic ait: *Ut quis disponatur bene ad consequendam justificationis gratiam in Sacramento Pœnitentiæ, debet habere dolorem de peccatis ex motivo charitatis, sive elicite, sive imperate.* Illamque doctrinam vocat communem apud Scotistas.

Interim nullam adfert auctoritatem Scoti, quod mihi rem facit suspectam, maxime cum Auctor ille, quamvis Scotista nomine, tamen subinde parum sit sollicitus de mente Scoti. Nisi ergo aliæ adferantur auctoritates, præter illas quas hæcenus allatas vidi, non credo nec ipsi, nec Hiquæo, nec alteri cuiquamque Scotistæ.

Sed videamus rationes Poncii. Probatur, inquit, primò ex auctoritatibus, quibus probata est prima Conclusio præcedentis questionis, quæ certè videntur expressè docere talem necessitatem dilectionis ex motivo charitatis, ut nemo adultus compos rationis possit justificari sine illa. Hæc ille.

Prima autem Conclusio, quam citat, ita sonat: *Contritio perfecta est dolor, ac desectio peccati ex motivo charitatis, hoc est, dolor quem quis concipit de peccato, ex eo, quod diligit Deum super omnia amore amicitie.*

Auctoritates, quas adfert ad probandam illam Conclusionem, sunt sequentes: 1. Joan. 3. *Qui non diligit, manet in morte.* 1. Cor. 13. *Sive charitate nihil sum, si charitatem non habeam, nihil mihi prodest.*

Quo modo (inquit) loquendi utuntur Sancti Patres communiter: sufficit citare Augustinum de vera & falsa Pœnitentia: *Sine amore nemo unquam gratiam invenit, nec veniam affectus est.* Et Serm. 7. de Tempore: *Pœnitentiam certam non facit nisi odium peccati, & amor Dei.* Et 21. Civit. 27. *Nisi desistant à peccatis habendo charitatem, que non agi peperam nihil eis prodest.*

Sed hoc esset falsum, si sufficeret ad deletionem peccati, & justificationem Contritio aliqua, quæ non oriretur ex charitate, quia esset filius adoptivus Dei, & consequeretur veniam sine amore. Huculque Poncius.

Sed antequam pergo; Notandum quod ait Scotus 4. dist. 14. q. 2. n. 20. in fine: *Quod sine amore Dei nullus consequitur veniam, potest ibi accipi venia non tantum pro Pœnitentia, sed pro sine Pœnitentia: & ita communiter dicimus, quod per Pœnitentiam acquiritur venia: & illa venia est, quando quis per gratiam acceptatur ad amicitiam divinam.* Et verò quid est gratia, per quam acceptatur peccator ad amicitiam divinam? Charitas, inquit. Rectè; sed habitualis: de illa ergo, & non de actu videri posset aliquid Scotus illum locum Divi Augustini intellexisse.

Quin & ipse Poncius supra nu. 9. admittit Tridentinum posse intelligi de charitate habituali, quando docet, Contritionem charitate perfectam reconciliare hominem Deo, priusquam Sacramentum actu suscipiatur. Unde admittit, ex illo loco Concilii non sufficienter probari, quod perfecta Contritio debeat esse ex motivo charitatis.

Si hoc verum est (quod non) quare non similiter Scripturæ allegatæ, & auctoritates D. Augustini, intelligi possent de charitate habituali? Omitto quod aliqui Scripturas illas intelligant de charitate proximi; ut etiam ultimam auctoritatem D. August. Ex quo ergo probatur illa veritas?

Ex principio (inquit Poncius supra n. 10.) communiter recepto apud omnes Theologos: nempe quod nemo adultus compos rationis acquirat regnum cælorum sine merito de condigno: sed hoc esset falsum, si Contritio perfecta non esset ex motivo charitatis.

Valde efficax probatio! Sed amabo, qui sunt isti omnes Theologi? Nonne omnes Theologi docent Contritionem imperfectam, saltem illam, quæ concipitur ex motivo charitatis, sufficere ad justificationem cum Sacramento, estò non justificet sine Sacramento? Existimas autem Ponci, quia hæc Contritio sive Attritio sit meritum de condigno? Ut quid ergo omnes Theologi ad meritum de condigno requirunt in operante flatum gratiæ?

Et quamvis aliqui Theologi sint, qui doceant Contritionem charitate perfectam esse meritum

& S. Aug.

112. Explicatur primus locus D. Aug. ex Scoto de charitate habituali.

& confirmat iter Scripturæ & alia loca D. Augusti si vera est doctrina Poncii.

113. An adultus possit acquirere regnum cælorum sine merito de condigno.

114. An Contritio charitate

perfecta sit meritum de condigno?

meritum de condigno, certè inter illos nullatenus debet numerari Doctor Subtilis, qui ubique eam appellat meritum de congruo; idque quia nec ipsa invenit subiectum gratum, sed ad gratiam recipendam disponit.

Scotus vocat eam meritum de congruo,

Quòd autem Scotus illam vocet meritum de congruo, ostenditur luculenter ex lib. 4. dist. 14. q. 2. n. 14. ibi: *Iste autem motus dicitur Attritio* (loquitur de Contritione charitate perfecta, ut patet ex contextu, & alibi declaravimus) *& est dispositio, sive meritum de congruo ad deletionem peccati mortalis.*

Et in fine ejusdem numeri: *Vt tunc in ultimo instanti, vel aliquo, usque ad quod Deus determinavit Attritionem debere durare, ad hoc, ut sit meritum de congruo ad iustificationem.*

Item n. 5. *Potesi ergo dici, quòd Deus disponit per Attritionem in aliquo tempore, tamquam per aliquod meritum de congruo.*

115. distinguens contra meritum de condigno.

Præterea n. 16. ibi: *Sed hoc nihil est; quia est non positi quis in instanti pramiationis post meritum de condigno ponere obicem, ut in instanti mortis non potest quis demereri (tunc enim merito suo debet reddi impeccabilitas) tamen, quia meruit de congruo (scilicet per Contritionem charitate perfectam) potest ponere obicem in illo instanti in quo reciperet meritum termini de congruo, si non esset obex; & sicut in termino meriti de congruo potest non habere illud quod meruit, quia ponit obicem, ita est verisimile, quòd nisi continet in illo instanti actum similem in genere moris, non habebit illud, ad quod talis actus disponit meritorie de congruo.*

116. Igitur meritum de congruo sufficit secundum Scotum ad acquirendum regnum caelorum.

Quomodo illustrius posset Scotus suam mentem indicare? Expresse distinguit inter meritum condignum & congruum, & Contritionem charitate perfectam vocat meritum de congruo. Quòd utique meritum, cum sufficiat ad iustificationem, ut ibidem Scotus docet, ex consequenti etiam sufficit ad acquirendum regnum caelorum.

Vides Ponci quantum differas à mente Magistri tui Doctoris Subtilis? Et tamen Cursui tuo Theologico apponis illum speciosum titulum: *ad mentem Scoti*. Sed pergamus ad alia.

117. Impugnatur probatio Ponci supra adducta ex Script. & PP.

Pace tuâ Ponci, quæro abs te; auctoritates Scripturæ, & D. Augustini, quas supra adduxisti, loquuntur de amore amicitia, quo Deus diligitur super omnia, an de amore aliquo inferioris meriti? Si dixeris, de amore aliquo amicitia, sed adhuc imperfecto, quomodo ergo ex illis rectè probas, quòd Contritio perfecta sit dolor quem quis concipit de peccato ex eo quòd diligit Deum super omnia amore amicitia? Sin autem loquantur de amore amicitia, quo Deus diligitur super omnia, & qui extra Sacramentum justificat; quomodo ex illis efficaciter concludis, Attritionem, quæ solum justificat cum Sacramento, debere concipi ex motivo charitatis?

Hanc objectionem videtur offecisse Poncius; unde supra n. 8. sic ait: Dices; ex his locis sequi, quòd Attritio non sufficeret cum Sacramento, si intelligeretur in illo rigore, in quo, ut probent Conclusionem, intelligi debent; sed hoc est falsum, & consequenter non sunt intelligenda sic, nec probantur Conclusionem. Probatu Sequela: quia Attritio non debet procedere ex charitatis motivo. Ita sibi objicit hic Auctor.

Respondet autem primò, neg. Seq. cum probationis Antecedente; quia Attritio, etiam quæ requiritur ad iustificationem cum Sacramento, debet esse ex motivo charitatis.

Quòd si, inquit, hoc non esset verum, ut communiùs supponitur non esse; Respondeo secundò neg. Sequelam cum Minore, & Consequentia probationis; quia loca illa debent intelligi in illo rigore extra Sacramentum, licet in Sacramento non deberent sic intelligi. Quòd verò excipiendus esset casus, quo reciperetur Sacramentum, intelligi debet ex aliis locis Scripturæ & Patrum, quibus id significat. Hactenus Poncius.

Sed contra primam responsionem: ergo omnis Attritio est Contritio perfecta. Probo Sequelam, quia Contritio perfecta secundum Poncium non est aliud, quàm dolor ac detestatio peccati ex motivo charitatis, hoc est, dolor quem quis concipit de peccato ex eo, quòd diligit Deum super omnia amore amicitia. Sic illam describit n. 8. Atqui Attritio sufficiens cum Sacramento secundum Poncium est talis dolor: ergo &c.

Quòd sit amor amicitia, patenter ostendo ex n. 21. qui sic incipit: *Vt quis disponatur bene ad consequendam iustificationis gratiam in Sacramento Poenitentia, debet habere dolorem de peccatis ex motivo charitatis sive elicitè sive imperate.*

Illamque charitatem distinguit eodem numero contra spem dicens: *Dilectio qua hic (in Concilio Trid. sess. 6. c. 6) ponitur, non est actus spei, sed alia dispositio distincta, & consequenter charitatis; ergo amoris amicitia.*

Quòd sit etiam super omnia, fatetur n. 23. ibi: *Sed quæres, an Attritio, quæ sufficeret cum Sacramento, esset ex amore Dei super omnia. Respondeo quòd sic, quia excluderet affectum mortaliter inordinatum erga omnem creaturam, quandem involveret propositum efficax non peccandi posterum: nullus autem amor Dei posset ad hoc sufficere, nisi qui esset super omnia, ut patet. Quid ergo deest illi Attritioni, ut sit Contritio perfecta?*

Ergo videtur Poncius sibi ipsi contrarius; quippe n. 17. ait: *Contritio perfecta semper habet pro eodem instanti, quo est, iustificationem annexam, etiam sine receptione actuali Sacramenti.* Et n. 23. docet: *Si proponeretur in Concilio aliquo generali, an Attritio aliqua, quæ non sufficeret extra Sacramentum, sufficeret cum Sacramento; non dubito quin communi Patrum consensu decerneretur, quòd sic,*

111. Responso per Pontio respicitur.

118. Prima ad Pontio Pontii.

Secunda Responsio.

119. Responso ad Pontio.

120. Responso ad Pontio.

121. Responso ad Pontio.

120. Pontius videtur sibi ipsi contrarius.

124. Disputatio.

se; quia id inveniretur esse conforme traditioni per-

fectam, sive Attritionem efficacem? Quod, inquis, Attritio tendat sic, ut facilis longè posset quis perducere ad peccandum, qui eam haberet, quàm qui esset perfectè contritus.

Subtiliter! Sed quis hoc vobis revelavit? An fortè experientià id didicisti? An ex relatu cujuspiam cognovisti? Non credo. Si enim sunt ejusdem speciei ex parte motivi, & utraque dolet de peccatis super omnia alia mala; nec una habet plures gradus realiter distinctos quàm alia, nescio sanè ex qua parte, seu ex quo capite oriatur, quòd attritus faciliùs peccet, quàm perfectè contritus, nam uterque amat Deum super omnia, & ideo dolet de offensa divina.

Itaque Attritio, & Contritio perfecta tendunt in idem objectum motivum, & eodem modo; & etiam possunt habere idem objectum materiale; id est, eadem peccata, ut planum est; quæ ergo distinctio inter illos actus?

Dices: diversitas etiam petitur ex principio physicè efficiente; jam autem Contritio perfecta majorem exigit conatum voluntatis, & majorem intentionem habitûs, quàm sola Attritio. Immo secundùm Poncium supra n. 20. in fine, hâc ratione inter ipsasmet Contritiones perfectas, quamvis habeant idem motivum, & objectum, datur differentia aliqua inæqualitatis perfectionis.

Sed contra; hoc est quod quæritur, supposito quòd Attritio tendat in idem objectum, & eodem modo, quare non requiratur æqualem conatum voluntatis, & æqualem intentionem habitûs.

Deinde, quid est ille major conatus voluntatis, & major intensio habitûs? Perfectè experientia docet, hominem in peccatis obsoletum, ut sic loquar, longè majorem conatum debere adhibere, ut eliciat dolorem, cum proposito emendationis ex quocumque demùm motivo, quàm ille, qui casu semel peccavit mortaliter; & dicam propterea, illum esse perfectè contritum, hunc autem solum attritum?

Et verò, numquid dantur plures habitus charitatis specie physicè distincti, quorum unus requiritur essentialiter ad Contritionem charitate perfectam, & alius ad Attritionem? Nuppiam legi talem distinctionem. An fortè dantur plures habitus charitatis numero distincti inæqualis perfectionis? Hæc sunt inventa hominum, ut quod semel mente conceperunt, ab eo nullatenus recedant.

Quid igitur? Dic & intus dic, quia sic est ut dicit, dic cum communiore sententia: Attritio quæ concipitur ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & peccatorum metu, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, non solum non facit hominem hypocritam & magis peccatorem, verum etiam donum Dei est, & Spiritus sancti impulsio.

Neque satisfeceris dicendo; Contritio perfecta debet elici ex motivo charitatis, ad Attritionem autem sufficit quòd imperetur. Nam imprimis Hiquæus, quondam Magister Pontici in Theologia, judicat sufficere imperium charitatis ad Contritionem perfectam. Vide ipsum loco supra citato.

Deinde, vel illa charitas, quæ imperat, est perfecta, & sic statim justificat; adeoque semper antecedenter ad susceptionem Sacramenti homo est iustus, quod est contra Scotum supra 4. dist. 14. q. 4. nu. 7. & 9, & contra communem sententiam Theologorum. Vel illa charitas imperans est imperfecta, & per consequens imperfectus dolor qui imperatur. Et tunc quero, in quo consistat illa imperfectio.

Pro quo nota, secundùm Poncium Attritionem, quæ elicitur ex motivo charitatis, esse ejusdem speciei cum perfecta Contritione, & posse esse ejusdem intensiois gradualis; sic quippe scribit nu. 20. Hinc (videlicet ex eo quòd possit dari Attritio ex motivo charitatis) sequitur, Attritionem aliquam, & Contritionem perfectam esse ejusdem speciei, quantum est ex parte motivi, & consequenter eas non distingui, nisi per intensioem; quod tamen non intelligo de intentione gradualis, quasi Contritio deberet habere plures gradus realiter distinctos, quàm Attritio: nam in philosophia docet actus non intendi hoc modo, sed de intensioe majoris perfectionis ejusdem indivisibilis actus supra alium actum indivisibilem, ratione cuius sit, ut qui habet Contritionem perfectam, dolet de peccato supra omnia mala, modo supra explicato; qui verò habet Attritionem non sic dolet, sed inferiori aliquo modo. Hæc ille.

Sed quero ego, quis est Ponci iste modus inferior? Quia, inquis, Attritio, de qua ibi ago, scilicet inefficaci, non dolet de peccatis super omnia mala, id est, non infert affectum efficacem non peccandi mortaliter.

Rectè judicatis; est nihil ad nostrum propositum: non enim ago hic de Attritione inefficaci, sed efficaci, quæ de peccato dolet super omnia alia mala; quæ siquidem, quæ sit differentia inter Contritionem perfectam, & Attritionem, quæ sufficit cum Sacramento; constat autem quòd hujusmodi Attritio debeat esse dolor efficax, id est, detestatio peccati super omnia alia mala, sive, quod in idem recidit, detestatio peccati, cum proposito non peccandi de cætero.

Quæ igitur distinctio inter Contritionem charitate perfectam, & Contritionem imper-

Ponci inter Contritionem & Attritionem.

Rejicitur.

125. Objectio.

Solvitur.

126. Non dantur plures habitus charitatis specie aut numero distincti.

127. Conclusio.

impulsus non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo poenitens adjutus, viam sibi ad iustitiam parat. Et quamvis sine Sacramento Poenitentiae per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentiae impetrandam disponit; tamquam materia aut quasi materia hujus Sacramenti, siquidem est Contritio veri nominis & rationis & essentiae, id est, animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero. Quid ultra requiritur?

128.
Obiectio ex
Trident.

Motivum, inquis, dilectionis, cujus licet Trident. sess. 14. c. 4. non meminerit, equidem sess. 6. c. 6. fecit sufficientem mentionem ipsius. Ita Poncius supra n. 22.

Solvitur.

Sed numquid etiam sess. 6. c. 6. sufficientem fecerat mentionem motivi spei? Planè, ut patet ex textu non semel allegato. Cur ergo sess. 14. c. 4. rursus meminit illius dicens: Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic Contritionis notus necessarius; & in homine post Baptismum lapsio ita demum preparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divina misericordiae, & voto praestandi reiqua, contritus sit, quae ad rite suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur. Et infra agens de Attritione: Si, inquit, voluntatem peccandi excludat cum spe veniae.

Non poterat eadem facilitate dicere: Si cum fiducia divina misericordiae, & dilectione bonitatis divinae &c. Si voluntatem peccandi excludat cum spe veniae, & dilectione bonitatis divinae? Si uterque actus est aequaliter necessarius, quare magis hoc loco meminit spei, quam charitatis?

129.

Adferunt S.
Bonav. contra
sufficientiam Attritionis.

Arque haec satis de mente Scoti. Venio ad Doctorem Seraphicum D. Bonaventuram, quem pro sua opinione Doctor ille Lovanienfis, de quo supra, citat, dicens: S. Bonaventura 3. dist. 34. q. 1. n. 59. Timor servilis est donum Spiritus sancti & propter illum timorem cessat homo à peccatorum perpetracione, licet non omnino cesset à voluntate; nam, ut habet n. 65. Voluntas peccandi manet in habitu & radice. Quae deformitas est circa timentem n. 70. Haec Doctor Lovanienfis, legens, Quae deformitas, ubi in textu ponitur, Quae deformitas.

130.

Sed contra-
rium offendit
ex ipsius
verbis.

Sed numquid ex his verbis Seraphici Doctoris rectè colligitur & infertur: ergo dolor peccati propter gehennae metum nequit excludere omnem actualem peccandi voluntatem? Nequaquam, ut planè demonstrat ex illis ipsis verbis, & aliis n. 64. ubi sic scribit D. Bonaventura: Ad praedictorum intelligentiam est notandum, quod cum dico timorem servilem, duo dico; videlicet ipsum habitum, quo anima disponitur ad timendum Deum, ut punientem eos, qui pravaverint, & ulterius nomine servitutis importatur deformitas peccati, quae annexa est illi habitui in eodem homine, ratione cuius ille homo dicitur esse servus peccati, & timor in eo existens dicitur esse timor servilis.

Per hunc etiam modum, cum dico aliquem timere serviliter, duo dico, videlicet actum ab illo habitu egredientem, & voluntatis servilitatem sine deformitatem concomitantem. Sed attendendum quod hoc potest esse dupliciter; aut ita quod deformitas illa voluntatis concomitetur quantum ad habitum, aut quantum ad actum. Si concomitatur solum quantum ad habitum, sic potest esse, quod aliquis serviliter timeat, & tamen motu illo non peccabit; quia si ex cogitatione peccatorum aliquis abhorret offendere Deum, hoc potest esse praeter omne peccatum actuale.

Si autem concomitatur in actu, quamvis ipsum timere de se non sit malum, tamen ratione deformitatis actualiter annexa depravatur. Sicut aliquis qui timet penas, & timendo dolet, quod tales penas infliguntur pro culpa, & actu etiam concupiscit peccare, si non esset illa pena, & hoc modo timere serviliter est peccatum & malum. Hoc autem non est semper cum quis movetur timore servili; aliquando per usum illius domi magis se homo à gratia elongat quam pararet, quod planè falsum est. Haec Doctor Seraphicus.

Adhuc dubitas quae sit voluntas peccandi, quae secundum Bonaventuram manet in habitu & radice? Noli dubitare, quin sit peccatum habituale, quod non expellitur per timorem servilem, nisi accedente Sacramento, & tunc potius per Sacramentum, quam per illum timorem. Et ideo (subjungit Doctor verbis praecedentibus) concedendum est, quod usus servilis potest esse bonus (quia videlicet potest excludere omnem actualem voluntatem peccandi) licet non sit bonus bonitate meriti (iustificantis extra Sacramentum) sed magis bonitate preparante vel ordinante ad meritum, quae simul fiat cum peccato, sicut est habituali. Unde & rationes, quae hoc ostendunt, concedende sunt....

Ad illud vero quod primò obicitur in contrarium, quod in timore servili vivit voluntas peccandi, & quod dolet de eo, quod lex vetat, dicendum, quod illud verbum Augustini non intelligitur, quod semper, quando timet, doleat actus; & similiter, quod voluntas peccandi semper sit in actu, sed hoc dicit, quia manet in habitu & radice. Licet autem voluntas sit per peccatum deformata, & regnet in ea malus amor, id est, peccatum habituale, per quod peccator, transacto physice actu peccati, permanet servus peccati, potest tamen aliquando moveri ad aliqua bona opera in genere, vel ex circumstantia per aliquam gratiam gratis datam non committendo culpam, sicut patet per multa exempla.

Et infra n. 70. Ad illud quod ultimo obicitur, quod timere serviliter est timere cum circumstantia peccati, dicendum, quod illa circumstantia sine deformitate peccati potest poni circa actum timendi ratione ipsius actus, vel ratione timentis. Et si ponatur ratione ipsius actus, tunc utique actus deformatur, & efficitur malus ratione annexi, sicut prius fuit expositum. Sed si ita sit, quod ponatur ratione ipsius timentis, sic potest esse quod actus non sit deformatus; sed

quia

quia deformitas (peccati habitualis) est circa ti-
mentum , licet secundum illam deformitatem non ac-
tualiter moveatur; & propterea non est opportunum,
quod timere serviliter semper sit peccatum actuale,
aut habeat peccatum actuale annexum; imò hoc
(timere serviliter) potest esse utile & prepara-
torium respectu gratia impetranda in Sacra-
mento.

Accedat ad cumulum , quod idem Sanctus
Doctor n. 72. respondet ad hanc quaestionem:
Tantum timor servilis expellatur gratia adveniente?
Distinguit dicere, quod timor servilis tres habet condi-
tiones; unam sicuti materialem & substratam , &
haec est timere penam aeternam. Aliam sicuti forma-
lem & completivam; & haec est principaliter intueri
illam penam. Tertiam sicut annexam; & haec est
habere voluntatem deformem (per peccatum habi-
tatale vel actuale) committam.

Cum igitur gratia donum superinducitur , timor
servilis quantum ad hoc quod materiale erat in ipso,
haec est , in quantum habitabat ad timendam pen-
nam , manet cum gratia , quia gratia non repug-
nat. Quantum vero ad alias duas condiciones , vide-
licet quantum ad completivam , & quantum ad an-
nexam pellitur per ipsam gratiam; quia cum gratia
supervenit , nec principaliter intuetur penam , nec
habet annexam voluntatem malam seu actualem,
seu habitatalem; & sic haberi potest , quod donum
timoris servilis , quantum ad aliquid sui adveniente
gratia pellitur , & quantum ad aliquid manet. Huc-
ulque S. Bonaventura , utique satis luculenter
pro nostra sententia , quae docet , dolorem pec-
cati propter gehennae metum , seu Attritionem
posse excludere omnem actualem voluntatem
peccandi.

Itaque de sufficientia vera Attritionis , ad
impetrandam Dei gratiam in Sacramento ,
multi Auctores antehac censuerunt , nullatenus
dubitandum , & ideo docuerunt , quod hic sub-
jecto examinandum : Attritio quae concipitur
ex turpitudinis peccati consideratione , vel ex
gehennae & penarum metu , si voluntatem
peccandi excludat cum spe veniae , justificat
cum Sacramento , etiam in articulo mortis , &
ut talis cognita.

Ratio eorum fundamentalis , quia doctrina
Concilii Trident. sess. 14. c. 4. est generalis ,
à qua proinde sine gravi causa non est excipi-
endus articulus mortis. Quae hic causa?
Prorsus nulla.

Immo , inquit aliquis , quàm maxima , sci-
licet periculum aeternae damnationis , si forte
illa Attritio non sufficiat , sicut probabile est
non sufficere ; quamquam enim aliqui existi-
ment probabile , nullam esse obligationem prae-
cisè ex virtute religionis , sequendi sententiam
tutorem de valore Sacramenti , ut patet ex
dictis disp. 1. sect. 7. conclus. 15. equidem
quando agitur de aeterna salute , charitas pro-
pria videtur requirere certissimum medium
recuperandi gratiam deperditam. Porro illa

Attritio non est medium certissimum : ergo
&c.

Deinde fieri potest , ut homo numquam in
vita sua dilexerit Deum amore amicitiae super
omnia , ad quam tamen dilectionem saltem se-
mel in vita (si non sapius) obligatur : ergo
ad minus in articulo mortis.

Respondent ad ultimum , se talem obliga-
tionem libenter agnoscere , sed dicunt , cum
tali obligatione cognita , non posse confiteri
Attritionem , de qua ipsi loquuntur ; nam
cum actuali peccato mortali , quale supponitur
omissio dilectionis Dei propter se super omnia
in tali casu , nullatenus componi potest propo-
situm non peccandi de caetero.

Similiter Respondent ad primum ; si sup-
ponas obligationem charitatis propriae , idque
cogitamus ut talem , quid mirum , si non suffi-
ciat Attritio concepta ex turpitudinis peccati
consideratione , vel gehennae & penarum me-
tu ? Haud enim excludit voluntatem peccan-
di.

In hoc itaque versatur cardo difficultatis ,
an videlicet peccator , sine novo peccato mor-
tali , in articulo mortis possit velle elicere At-
tritionem , & cum ea cognita ut tali suscipere
Sacramentum. Posse autem , docent isti Au-
ctores , quos citat & sequitur Lugo disp. 7. n.
263. Fatentur , propriam charitatem exigere
medium salutis certissimum , sed etiam profitemur
Attritionem talem , qualem nos descripsimus
in praecedentibus Conclusionibus esse medium
certissimum , id est , medium excludens omne
dubium morale & humanum. Major certitu-
do , unde (inquirunt) probatur necessaria ?

Nonne in articulo mortis tenemur sapius
elicere actum amoris , quia incertum est , an
primus actus fuerit supernaturalis ? Aut sa-
pius , quando deest copia Confessoris , elicere
Contritionem charitate perfectam , quia in-
certum est , an prima fuerit satis intensa pro
qualitate delictorum ? Num statim post pec-
catum mortale commissum teneor perfecte
conteri , immo & confiteri , quia incertum , an
hac hora , vel hoc die sim moriturus , quia in-
certum , an perfecte fuerim contritus ?

Numquid licitum est parvulum rebaptizare
ad majorem securitatem , quando non subest
morale dubium de valore prioris Baptismi ?
Constat quod non , & tamen Baptismus est
medium parvulo absolute necessarium extra
casum Martyrii ad consequendam aeternam
salutem. Et sicuti non est licitum parvulum
rebaptizare in tali casu , ita nec est licitum ad-
ulto petere , aut suscipere Baptismus , multo
minus debet petere , aut suscipere , tametsi
metaphysicum aliquod dubium aeternae salu-
tis subesset.

Ergo similiter , non tenetur peccator in ex-
tremis ex praeepto propriae charitatis elicere
alium dolorem cum Sacramento , quàm talem
Attri-

Alia obje-
ctio.

135.
Respondet
ad secun-
dam.

Responde-
tur ad 1.

136.
An Attritio
est medium
certissimum
salutis.

137.

137.
Non licet
parvulum
rebaptizare
ad majorem
securitatem,
quando non
subest mor-
tale dubi-
um.

Attritionem, tametsi metaphysicè, ut sic loquar, dubiet de ejus sufficientia, & per consequens de æterna salute.

Profectò magis dubitare possum, an hic actus meus sit supernaturalis in substantia, sit perfecta Contritio, an sim supervivens hâc horâ vel hoc die, an Sacerdos baptizans habuerit intentionem validam, fuerit usus debitâ materiâ vel formâ, quàm an Attritio, de qua hic tractatur, sit quasi materia Sacramenti Pœnitentiæ.

Hoc siquidem docet Concilium Trident. sess. 14. c. 4. ista pendent vel ex natura rei, vel ex voluntate Dei, vel ex voluntate & factò hominum, de quibus non habemus nisi moralem certitudinem; sicut ergo moralis & humana certitudo in illis excusat ab ulteriori obligatione propriæ charitatis, ita pari ratione in casu Conclusionis. Hæc illi Auctores pro sua sententia.

138.
Objecto,
ex qua

Sed contrâ est morale & humanum dubium de sufficientia hujusmodi Attritionis, nam multi tenent eam non sufficere; unde non pauci ex illis, qui sentiunt sufficere, nihilominus docent in articulo mortis esse obligationem ad actum amoris amicitie, non quidem perfectum, sive per se justificativum, sed imperfectum, qui sine magna difficultate potest elici. Cur ergo peccator non teneatur eum elicere, ut tanto securius moriatur?

ratio Lugo-
nis

Ex quo corrumpit ratio Luginis supra n. 269. ut puta, quòd præcepta hominibus imposita non obligant nisi humano modo, hoc est, juxta hominum conditionem, juxta quam non obligatur ad exquisitam & metaphysicam diligentiam, sed ad humanam & moralem. Alioquin intolerabilia essent, & supra humanas vires: numquam enim ita satisfactum esset, ut non deberet major diligentia adhiberi, ut certius satisfaceret. Ita Eminentissimus; sed non videtur concludere intentum.

139.
rejjicitur.

Enimverò licet hæc ratio probet, non esse Baptisum iterandum, non esse iterandam Attritionem, vel Contritionem, quia semper potest manere aliquod dubium de sufficientia; nam etiam incertum est, an secunda Contritio sit supernaturalis, an secunda Contritio sit factis intensâ, an secundus Baptismus valeat, cum valor dependeat ab intentione baptizantis, quæ semper potest abesse. Similiter semper est incertitudo, an homo supervivet etiam hoc momento, adeòque statim post peccatum deberet conteri, quod aliquando moraliter est impossibile.

Quamvis ergo in his casibus ratio Luginis concludat; numquam enim ita satisfactum esset, ut non deberet major diligentia adhiberi, ut certius satisfaceret; equidem in casu proposito videtur illa ratio deficere, quia Contritio, quam requirit opposita sententia, non superat humanas vires; adeòque peccator non obliga-

tur, nisi ad moralem & humanam diligentiam.

Nec majorem vim videtur habere argumentum Luginis, quod desumit ex praxi fidelium. Si, inquit Eminentissimus, esset ejusmodi obligatio (scilicet eliciendi Contritionem in articulo mortis) obligaretur etiam Confessarius instruere & admonere poenitentem de ejusmodi obligatione, nec posset poenitentem absolvere, nisi conaretur habere Contritionem; immo quilibet alius teneretur ex charitate admonere & instruere agrotum de illo debito. Sicut debemus ex charitate admonere moribundum, qui putat se ritè baptizatum, cum reverà Baptismus dubius fuerit.

Et quamvis ad Confessarium hoc præcipue spectet ex officio & munere suo, prudenter tamen possumus ferè semper dubitare, quòd Confessarius id non fecerit, cum sint pauci Confessarii, qui hoc advertant vel faciant, ut experientia communis testatur; atque adeò in hoc dubio omnes alii obligarentur. Consequens autem & est contra praxim fidelium, & laqueos injicit conscientie.

Sed nec hæc probatio convincit; nam eadem facilitate negatur, quâ asseritur: Prudenter possumus ferè semper dubitare &c. immo puto experientiam potius testari sollicitudinem Confessariorum circa dolorem à poenitentibus eliciendum ex motivo amoris amicitie, etiam extra articulum mortis.

Quid ergo? Vel admittenda est obligatio propriæ charitatis, vel negandum rationes, & auctoritatem Adversariorum sufficere, ut peccator, cum Attritione supra descriptâ recipiens Sacramentum, censetur salutem suam exponere periculo morali & humano modo. An autem hoc negari possit, libentius disco quàm dico. Præsertim cum post hæc scripta emanaverit decretum Alexandri VII. fel. rec. de die 5. Maii 1667. in quo prohibetur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Sedi Apostolicæ reservatæ, ne aliquis fidelium audeat alicujus Theologicæ censuræ, alteriusve injuriæ aut contumeliæ notâ taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem alicujus dilectionis Dei in Attritione ex metu gehennæ conceptâ, sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem, donec à sancta Sede fuerit aliquid in hac re definitum.

Interim hoc dico, quod ex illis verbis Apost. 1. Cor. ultimo v. 22. *Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema*, 1. Cor. ult. non rectè inferatur; ergo Attritio, ut cum Sacramento justificet, debet esse actus dilectionis Dei propter se.

Interrogo siquidem, quia ego hoc instanti non elicio actum amoris Domini nostri Jesu Christi, quando nulla est obligatio eum eliciendi, idcirco anathema sum? An fortè quando dormio, actualiter diligo Dominum nostrum

140.
Aliud argo-
mentum
Luginis
rejjicitur

141.
Exlicetur
vero qua-
dam Dila-
tione

144.
Sed in
pœna pœ-
nitentiæ
&c. n.
E
q
el
q
r

141.
Concludit

142.
Objectis
rejjicitur

143.
rejjicitur

nostrum Iesum Christum? Si autem sufficit dilectio live charitas habitualis, illam potest habere, qui cum Attritione suscipit Sacramentum, licet illa Attritio non sit actus dilectionis Dei propter se. Patet, quia iustus potest atteri de peccatis venialibus, aut mortalibus remissis, & cum illa Attritione suscipere Sacramentum. Quidni accipiat augmentum iustitiae per illam Attritionem cum Sacramento? Omitto spem veniae, quam requirit salutaris Attritio, esse aliquam dilectionem Dei, de quo supra satis dictum fuit.

Proinde quod ait Didacus Stella in cap. 6. Lucae: Si tantum dolorem & Poenitentiam tuorum peccatorum habueris, & illorum causam tot lacrymas fuderis, quot sunt guttae aquae in mari, si hanc Poenitentiam & dolorem habueris solum, vel praecipue id cavens, ne in infernum eas; certissime scias te hanc solam rationem damnandum fore, intelligendum exilimo de dolore inefficaci (carente scilicet proposito non peccandi de cetero) idque merè naturali; nam pro exemplo adfert Poenitentiam Saulis, & pro ratione videtur allegare, quod talis poenitens seipsum plùs, quàm Deum diligit. Quid autem est seipsum plùs, quàm Deum diligere? Utique citius velle Deum non esse, quàm seipsum.

A contrario sensu intelligite: Deum plùs, quàm seipsum diligere, est citius velle seipsum non esse, quàm Deum, id est, male sustinere quaelibet adversa & incommoda, quàm Deum mortaliter offendere; per consequens seipsum plùs diligere, quàm Deum, est male Deum mortaliter offendere, quàm quaelibet adversa & incommoda tolerare.

Qui ergo seipsum plùs, quàm Deum diligit, per dolorem & Poenitentiam conceptam ex metu inferni, quatenus est aliquid malum naturale, numquam accipiet remissionem peccatorum, sed hanc solam rationem damnabitur. Supponitur quippe ita actualiter affectus, ut si vel peccandum foret mortaliter, vel ardens igne sempiterno, eligeret peccare mortaliter ad evadendum ignem sempiternum, quod indubiè peccaminosum est, & ex objecto suo peccatum mortale. Porrò ille affectus longè abest, aut abesse debet ab Attritione salutaris, quae cum Sacramento iustificat.

Sed dicit aliquis; si res ita se habet, quomodo ergo dicit Didacus Stella in cap. 3. Lucae: Licet non sit mala Poenitentia ex timore facta?

Respondeo, Poenitentiam ex timore non esse malam, si consideretur ut praecisa ab affectu conditionali jam explicato, videlicet si vel peccandum foret mortaliter, vel ardens igne, eligo magis peccare mortaliter, quàm ardere. Sin autem ille affectus sit quali pars

illius Poenitentiae, ita ut Poenitentia ex timore, in suo conceptu essentiali, sive inseparabiliter includat illum affectum, profectò cupio doceri, quâ ratione talis Poenitentia non sit mala. Quod enim bene fieri non potest, quomodo dici potest bonum aut non malum?

Hæc dixerò, non ad enervandum usum Contritionis, etiam perfectissimæ, quam homo potest elicere, nam congruit omni modo possibili satisfacere Deo pro peccatis in hac vita; sed ad subveniendum infirmitati voluntatis humanæ, quæ subinde non movetur ad detestationem peccatorum, nisi spe æternæ retributionis. Me ergo auctore & duce, omnes qui ad Sacramentum Confessionis accedunt, non tantum in articulo mortis, sed toties quoties accedunt, elicient perfectissimam Contritionem, quam per gratiam Dei possunt elicere; & Confessarii pro ratione tēporis suos poenitētes, quos minùs instructos in rebus spiritualibus adverterint, in illa elicienda instruent, & illorum mentes ad illam eliciendam excitabunt, juxta illud Catechismi Romani part. 2. c. 5. qu. 31.

Plurimum valebit ad fidelium mentes excitandas, si Pastores rationem aliquam tradiderint, quâ se quisque ad Contritionem exercere possit. Monere autem oportet, ut omnes, conscientiam suam frequententer excoctantes, videant, num, quæ à Deo, sive Ecclesiasticis sanctiombus præcepta sunt, servaverint: quod si quis alicuius sceleris rem se esse cognoverit, statim se ipsum accuset, supplexq; à Deo veniam exposcat, & spatium tum consistendi, tum satisfaciendi sibi dari postulet, imprimisq; divinae gratiae præsidio se adjuvari petat, ne imposterum eadem illa peccata admittat, quæ admisisse vehementer poenitet.

Curandum erit præterea Pastoribus, ut in peccatum summum fidelium odium concitetur; tum quia summa est illius seditas & turpitudine, tum quia gravissima damna & calamitates nobis adfert; nam Dei benevolentiam, à quo maxima bona accipimus, longèq; maiora expectare & consequi licebat, à nobis alienat, & summorum dolorum cruciatibus perpetuo afficiendos sempiternæ morti nos addicit. Hactenus Catechismus Romanus, sed non satis clarè & distinctè in hac materia, ut adhuc superiùs notavi.

Etenim motiva Attritionis seu Contritionis imperfectæ, scilicet turpitudinem peccati, & cruciatibus inferni commemorat, ubi tamen quaeritur; Quâ ratione ad perfectionem Contritionis venit? id est, ad Contritionem charitate perfectam. Quæ sanè ratio proximè consurgit, non ex consideratione turpitudinis peccati, aut summorum dolorum cruciatibus, sed ex contemplatione infinitæ bonitatis divinæ in se, cui infinitè quasi opponitur quodcumque peccatum mortale.

Hic potuisset esse finis Conclusionis & Sectionis, nisi aliquis curiosus à me quasi visset.

A a Num.

146. A. Exchardt fideles ad Contritionem charitate perfectam, etiam extra articulum mortis.

147. Probat ex Catechismo Romano.

148. Quomodo

148. Quomodo

Attritio
possit trans-
ire in Con-
tritionem.

Attritio en-
titativè non
possit trans-
ire in Con-
tritionem.

Numquid Attritio potest transire in Con-
tritionem? Resolutio facilis est, & ideo quasi
pro coronide illam subnecto & dico; quo-
niam Contritio charitate perfecta, & Attritio,
secundum nostra principia, specie dis-
tinguuntur, propter diversa objecta formalia
motiva; liquet profectò, Attritionem enti-
tativè non posse transire in Contritionem chari-
tate perfectam, id est, ille idem actus, qui
nunc est Attritio, nullo retro tempore po-
test fieri Contritio; nam essentia rerum sunt
immutabiles, adeoque contingere nequit,
ut actus, qui jam essentialiter respicit hoc ob-
jectum, crastinà die illud non respiciat, sed
aliud planè distinctum, quamvis bene fieri
possit, ut actus, hodie essentialiter, sive ex
objecto bonus, idem permanens, scilicet ob-
jectivè bonus, crastinà die extrinsecè sit ma-
lus propter reflexam ejus prohibitionem, de
quo supra aliquid attigimus.

Et ex consequenti natum est contingere,
& quotidie contingit, quòd Attritio nunc
informis, id est, separata ab habitu charitatis,
sequenti instanti, vel tempore, fiat formata
per concomitantiam habitus charitatis; illa
siquidem concomitantia est accidentalis actui,
neque ullo modo immutat essentialè ipsius
objectum.

149.

Attritio seu
Contritio
informis
potest fieri
formata.

Ita seipsum explicat Scotus 4. distinct. 14.
qu. 2. nu. 15. Si, inquit, manet idem motus
contra peccatum in esse natura, & motus qui prius,
idem motus qui prius fuit Attritio (id est, Con-
tritio informis) fit Contritio (formata) quia
in illo instanti fit concomitans gratia, & ita actus
formatus, quia habens secum charitatem, quæ
est forma actus ut hic loquimur, id est forma
extrinsecæ, ut patet ex his, quæ continuò
attexit:

Ibi tamen oportet distinguere signa nature inter
actum, ut est talis in esse natura & moris, & inter
charitatem, & inter actum ut est formatus,
quia in primo signo natura, est ibi actus talis, in

secundo charitas, in tertio actus formatus à cha-
ritate iam inclinante & inherente, & sic Attritio
fit Contritio; sine omni mutatione vel ali ipsius actus,
id est, idem actus ex informi fit formatus.
Nullibi autem Scotus docet, eundem actum,
qui nunc est Attritio, id est, detestatio pec-
cati ex motivo spei, posse fieri posse Contritio-
nem charitate perfectam, id est, elici posse
ex motivo amoris amicitia.

Hinc colligitur, quid intendat Doctor Sub-
tilis, quando 4. dist. 14. q. 4. nu. 9. ait:
Concedo, quòd ante perceptionem dignam Peni-
tentia, oportet suscipere vel simpliciter, & tunc
per Penitentia Sacramentum non deletur peccatum,
sed gratia, quæ insuit, augetur, vel suscipiari se-
cundum quid, scilicet ut habeat aliqualem dispen-
sationem de peccatis, & propositum cavendi de ce-
tero, & vel suscipere Sacramentum Penitentia,
in quo Attritio fit Contritio, id est, in quo, sive
per quod, imperfecta illa, sive aliquis dispen-
sationem, confert gratiam sanctificantem,
quam sine Sacramento contulisset Contritio
charitate perfecta. Attritio ergo in Sacra-
mento fit Contritio, quoad æquivalen-
tiam, sive quoad effectum, non quoad entita-
tem.

Posset etiam dici, per Sacramentum Attritio-
nem fieri Contritionem habitualiter, quia
videlicet per Sacramentum voluntas accipit
habitum charitatis, cujus actus est Contri-
tio. Et verò quis dubitet, hominem attri-
tum posse fieri contritum, si nimirum jam
detestetur peccatum propter Deum summè in
se dilectum, ubi antea illud tantum detestaba-
tur propter penas, vel turpitudinem peccati?
Id tamen non necessariò semper fit per Sa-
cramentum, sive in Sacramento Peniten-
tiæ; neque si fiat, erit idem entitativè
actus, sed diversus specie. Atque hæc satis
superque pro explicatione naturæ seu essen-
tiæ Virtutis Penitentia; transio ad ejus ne-
cessitatem, seu præceptum.

SECTIO QVARTA.

De Necessitate Virtutis Penitentia.

1.
Nulla est
necessitas
virtutis spe-
cialis Peni-
tentia,
Scotus.

Non dico, Virtutis specialis Penitentia,
nam ejus nulla est necessitas, ut
scitè notavit Doctor Subtilis 4.
dist. 14. q. 2. n. 13. ubi sic in-
quit: De secundo principali, scilicet
an penitere, ut actus virtutis requiratur ad deletio-
nem peccati, dico quòd non ut actus unius de determinata
virtutis.

Patet; Quia (prosequitur Scotus) penitere
secundum quamcumque quatuor significationum præ-
dictarum (puta, Vindicare peccatum commis-
sum; Detestari peccatum commissum; Acce-
ptare penam inflictam: Patienter ferre pec-
nam inflictam) sufficit, ut probatur auctoritate
Ezech. 18. & 33. Quicumque horà inge-
muerit peccator &c. Actum autem primum & alii
non